

Nr 25

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.; given Stockholms slott den 20 januari 1967.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att nuvarande bestämmelser i den s. k. pastöriseringslagen om skyldighet att bränna slam som uppkommer vid separering av mjölk upphävs. Avsikten är att mera tidsenliga föreskrifter om förstöring av sådant slam i stället skall införas i mejeristadgan.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning
av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.

Härigenom förordnas, *dels* att 2 och 5—7 §§ lagen den 6 juni 1925 angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m. skall upphöra att gälla, *dels* att 4 § lagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§ 2.

Den, som driver rörelse, varom i § 1 sägs, vare pliktig tillse, att vid separering av mjölken uppkommande slam, som avsätter sig å centrifugens inre väggar och delar, dagligen vid centrifugens rengöring avlägsnas och brännes.

§ 4.

Bryter någon mot vad i § 1 första stycket eller § 2 stadgas eller mot enligt § 1 andra stycket meddelat förordnande, straffes, där icke för det fall, varom i § 3 förmäles, i samma paragraf föreskriven underrättelse lämnats, med böter från och med tio till och med tvåhundra kronor.

Den som bryter mot § 1 första stycket eller mot förordnande, som meddelats med stöd av § 1 andra stycket, dömes, om ej fall som avses i § 3 är för handen och där föreskriven underrättelse lämnats, till böter, högst tvåhundra kronor, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken.

Därest någon under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom ovan sägs, densamma fortsätter, skall han för varje gång stämning därå utfärdats och delgivits dömas till de böter, som äro stadgade för sådan förseelse.

Ej må straff enligt denna lag tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

§ 5.

För förseelse, som med husbondes vetenskap begås av hans hustru, barn, husfolk eller i hans arbete antagen

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

person, ansvarar husbonden, likasom vore förseelsen begången av honom själv.

§ 6.

Förseelse, varom i denna lag sägs, åtalas av allmän åklagare.

§ 7.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 20 januari 1967.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i den s. k. pastöriseringslagen* och anför.

I skrivelse den 26 oktober 1966 har *Svenska Mejeriernas Riksförening u. p. a.* (SMR) hemställt om ändring i 2 § lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m. (den s. k. pastöriseringslagen; ändrad 1936: 548).

Efter remiss har yttranden över förslaget avgetts av veterinärstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statens institut för folkhälsan och statens vatteninspektion.

Gällande bestämmelser

Enligt *pastöriseringslagen* föreligger skyldighet för den som driver mejerirörelse att pastörisera mjölk eller kärnmjölk som säljs eller i övrigt lämnas ut från mejeriet, om det inte framgår av omständigheterna att mjölken ej skall användas till kreatursföda (1 §). Motsvarande skyldighet föreligger enligt förordningen den 21 juli 1937 (nr 737) med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m. (den s. k. *pastöriseringsförordningen*, ändrad 1942: 327, 1947: 206 och 1950: 177) i fråga om mjölk och grädde som skall användas till människoföda.

Förutom de bestämmelser som gäller pastöriseringsskyldigheten innehåller pastöriseringslagen en bestämmelse som avses med föreningens framställning och som ålägger den som driver mejerirörelse att tillse att slam, som avsätter sig på inre väggar och delar av centrifug som används vid separering av mjölk, dagligen vid centrifugens rengöring avlägsnas och bränns (2 §). Denna bestämmelse är tillämplig vid all separering som görs

i mejeri, oavsett om produkten från den separerade mjölken skall användas till kreatursföda eller människoföda. Brott mot bestämmelsen är belagt med bötesstraff mellan 10 och 200 kr. (4 §). Enligt 6 § åtalas förseelse av allmän åklagare och enligt 7 § tillfaller ådömda böter kronan. Sistnämnda paragraf innehåller också en föreskrift om bötesförvandling.

Pastöriseringslagen äger inte tillämpning inom Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, om inte Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden förordnar om lagens tillämpning inom ett eller flera av dessa län. Kungl. Maj:t har också den 11 maj 1934 förordnat att lagen fr. o. m. den 1 juli 1934 skall äga tillämpning inom Kopparbergs län.

Tillämpningsbestämmelser till pastöriseringslagen och pastöriseringsförordningen finns i *kungörelsen den 22 maj 1942 (nr 328) angående förfarandet vid pastörisering av mjölk och grädde m. m.* (ändrad 1952: 172, 1953: 68, 1957: 305 och 630 samt 1964: 31, jfr även 1947: 207). Enligt denna utövar veterinärstyrelsen högsta tillsynen över efterlevnaden av pastöriseringslagen och pastöriseringsförordningen samt i enlighet därmed utfärdade föreskrifter rörande förfarandet vid och kontrollen över pastörisering av mjölk och grädde m. m. (5 §).

Mejeristadgan den 22 maj 1936 (nr 174; ändrad 1936: 481, 1945: 395 och 1965: 233) innehåller bestämmelser om bl. a. ordningen i mejeri. Med mejeri avses i stadgan varje lägenhet med därtill hörande lokaler, där mjölk eller grädde från två eller flera producenter eller till en i stadgan närmare angiven mängd bereds till produkter för försäljning eller annars undergår yrkesmässig maskinell behandling (1 §). Mejeri och inventarier som hör till mejeriet skall hållas i rent och gott skick. Minst en gång dagligen skall bl. a. kärl, redskap, rörledningar och maskindelar som kommer i direkt beröring med mjölk, grädde eller mejeriprodukter noggrant och ändamålsenligt rengöras (7 §). Mejeriföreståndare som inte iakttar dessa föreskrifter straffas med dagsböter (17 §). Efterlevnaden av mejeristadgan övervakas av veterinärstyrelsen (13 §).

Bestämmelser om avledande av industriellt avloppsvatten finns i 8 kap. *vattenlagen*. Industriellt avloppsvatten får inte avledas så att det genom förorening av vattendrag, sjö eller annat vattenområde från allmän eller enskild synpunkt uppkommer olägenhet av någon betydelse. Förbudet gäller dock inte om de åtgärder som krävs för att förebygga föroreningen inte skäligen kan fordras (32 §).

Enligt *kungörelsen den 30 november 1956 (nr 583) om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.* skall anmälan göras till statens vatteninspektion innan mejeri anläggs, om industriellt avloppsvatten skall släppas ut från mejeriet eller om mängden avloppsvatten från mejeri väsentligt skall ökas eller sammansättningen av sådant vatten eller sättet för dess utsläppande väsentligt skall ändras (2 och 3 §§).

Enligt *epizootilagen* den 12 april 1935 (nr 105; ändrad 1941:341) åligger det länsstyrelse, då sjukdom som avses i lagen inträffar eller misstänks förekomma i länet, att i samband med smittförklaring utfärda bestämmelser som behövs för att förekomma och hämma sjukdomen. Anvisningar och föreskrifter om bestämmelsernas innehåll meddelas av veterinärstyrelsen (4 § 1 mom.).

SMR:s förslag

I sin skrivelse föreslår SMR att pastöriseringslagen ändras så att skyldigheten att bränna slam upphävs i vissa fall. Som skäl för sitt förslag anför SMR.

Den svenska mejeriindustrin har sedan slutet av förra seklet använt centrifugalmaskiner för rening och separering av mjölken. Vid behandlingen avsätter sig slam på centrifugkulan väggar. Slammet tas bort genom att kulan öppnas och rengöres för hand. Detta slam utgörs huvudsakligen av äggvita, leukocyter och hudfragment från kons juver och kan vara infekterat av bakterier. Det skall enligt pastöriseringslagen avlägsnas och brännas. Den fortgående rationaliseringen inom mejeriindustrin har medfört nya typer av centrifugalmaskiner, som i sin funktion avviker från dem som förutsattes vid lagens tillkomst. Sålunda har kravet på rengöring av mejeriutrustningen utan föregående isärtagning samt en utveckling mot fjärrmanövrerade och automatiserade driftsenheter medfört en typ av centrifugalmaskiner, i vilka det avskilda slammet intermitterant avlägsnas ur kulan genom ett hydrauliskt manövrerat öppningsförfarande.

SMR har vid sin skrivelse fogat en beskrivning av en av de maskintyper som f. n. förekommer. I sådan maskin avlägsnas slammet genom att kolväggen, som är delad, under ett kort tidsmoment öppnas, varvid slammet av centrifugalkraften kastas ur kulan. Enligt SMR töms kulan på detta sätt en gång i timmen och då kastas fem—sju liter slam och vätska ut ur kulan. Centrifugkulan är omgiven av en huv, som fångar upp vätskan och det däri finfördelade slammet. Från huven avleds sedan vätskan genom en sluten utloppsanordning, cyklon, till avlopp. Genom att slammet vid själva utskjutningsförfarandet finfördelas och uppblandas i en mindre volym vätska, undviks ett fast slam, och den sålunda bildade uppslamningen kan avledas i slutet system till avlopp. Det beskrivna förfarandet ger enligt SMR avsevärda fördelar i förhållande till tidigare förfarande. Ett arbetskrävande och ohygieniskt arbetsmoment elimineras och slammet kan avlägsnas ur mejerilokalen utan infektionsrisker. Vid det tidigare använda förfarings sättet, då det i centrifugkulan avsatta slammet måste manuellt avlägsnas ur kulan, kunde man nämligen inte bortse från viss risk för att infektion kün-

de spridas vid hantering och transport av det fasta slammet. Pastöriseringslagen föreslås därför ändrad så att i fall som det förut nämnda slammet inte behöver brännas.

Remissyttrandena

Samtliga remissinstanser tillstyrker SMR:s förslag.

Veterinärstyrelsen, som i ärendet samrått med statens vatteninspektion, anför att kravet på bränning av separatorslam nu i princip kan efterges eftersom läget i fråga om förekomsten av tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur förändrats efter det att bekämpningen av dessa sjukdomar avslutats. Övriga smittsamma sjukdomar inom landet, främst sådana av viroskaraktär, vid vilka smitta kan spridas genom separatorslam, har normalt sådan utbredning att skäl till särskilda åtgärder med slammet i vanliga fall icke föreligger. Det är således närmast i fråga om normalt icke förekommande smittor, såsom mul- och klövsjuka, som ett utsläppande av separatorslam i opastöriserat skick kan innebära en ökad smittspridningsmöjlighet.

Veterinärstyrelsen anför vidare. Slammet utgör ett koncentrat av mer eller mindre främmande och otjänliga beståndsdelar, inklusive bakterier, från den obehandlade leverantörmjölken. Före slamavskiljningen uppvärms mjölken. Enligt ett system sker uppvärmningen till endast 50—55° för att underlätta separeringen. Enligt ett annat, ungefär lika vanligt system, upphettas mjölken enligt pastöriseringsbestämmelserna före slamavskiljningen. Båda systemen har sina för- och nackdelar ur hygienisk synpunkt. Det sistnämnda ger ett pastöriserat och sålunda i princip hygieniskt ofarligt centrifugslam men medför ökad känslighet för reinfektioner under mjölkens vidare passage efter pastöriseringen. I synnerhet då det system används som ger ett pastöriserat slam torde det föreslagna nya sättet att avlägsna slammet via slutet avlopp vara att föredra framför den f. n. påbjudna slamavskiljningen. De från hygienisk synpunkt känsliga mejerilokalerna undgår den risk de med nuvarande ordning löper att besudlas av slammet och risken för en infektionsspridning genom slammet via avloppsvattnet blir mycket liten. Detta pastöriseringssystem tillämpas allmänt i de södra landsdelarna.

Även *statens institut för folkhälsan* anser att det av SMR angivna förfaringssättet innebär viss fördel ur hygienisk synvinkel eftersom risken för att produkter, som används till människo- och kreatursföda, skall infekteras genom slammet synes bli helt eliminerad inom mejeriet.

Statens vatteninspektion meddelar att det framgår av undersökningar som SMR och Mjölkcentralen redovisat att slammets vattenhalt är ungefär

9/10 av volymen och att övriga beståndsdelar till större delen utgörs av organisk substans. Vid separering av 100 000 liter mjölk uppstår ungefär 140 liter slam, vars biokemiska syrebehov är 3,1 kg eller samma föroreningsmängd som från ungefär 50 personer under ett dygn.

Inspektionen framhåller att utsläppet i mejeriavlopp av centrifugslam strider mot de allmänna riktlinjer, som är vägledande för interna vatten-skyddsåtgärder vid industrier. Koncentrerat spill och fast avfall bör nämligen så långt möjligt uppsamlas vid källan och omhändertas på annat sätt än genom direkt eller indirekt utförande i vattenområde. Denna princip är lagfäst i 8 kap. 32 § vattenlagen som innehåller förbud mot att utsläppa vassle samt galvaniskt bad eller koncentrerat sköljvatten som härrör från sådant bad. Principen är emellertid i praktiken godtagen för åtskilliga andra typer av avfallsvätskor. Föroreningsmängden i centrifugslammet torde, enligt inspektionen, i fråga om biokemisk syreförbrukning normalt utgöra endast högst 10 % eller oftast mindre av totalföroreningsmängden från ett mejeri. Några specifika egenskaper, som skulle kunna försvåra avloppsvattnets rening eller förorsaka särskilda olägenheter genom vattenförorening, torde slammet vanligtvis inte ha, bortsett från kvarvarande hygienisk risk vid epizootier. Med hänsyn till de avsevärda praktiska fördelar den nya centrifugeringsmetoden synes medföra, särskilt vid automatisk tömning av slammet till avlopp, vill inspektionen därför inte motsätta sig bifall till SMR:s hemställan. Inspektionen förordar slutligen att föreskrifter meddelas för att snabbt göra det möjligt att slammet vid risk för epizootier särskilt tas om hand, därest sådana föreskrifter inte redan nu finns.

Även *veterinärstyrelsen* påpekar att den av SMR föreslagna anordningen, oavsett smittspridningsriskerna, innebär vissa nackdelar från vattenföroreningssynpunkt i synnerhet där avloppsvattnet ej passerar reningsverk. *Statens institut för folkhälsan* förutsätter att föreskrift meddelas därom att i de fall, då ifrågavarande maskiner kommer till användning, slam eller avloppsvatten blir föremål för effektiv bakteriologisk rening. Avloppsvattnet kan nämligen genom uppslamningen tillföras olika smittämnen, som sedan kan föras till avloppsvattenrecipienten och medföra sanitära vådor för både människor och djur. *Veterinärstyrelsen* anmärker emellertid att under tider med risk för epizootismitta föreskrifter kan meddelas enligt epizootilagen om uppsamling av slam för att oskadliggöra detta före utsläppet. Tekniskt bör detta inte heller stöta på några större svårigheter.

Departementschefen

Enligt pastöriseringslagen är den som driver mejerirörelse skyldig tillse att slam som uppkommer vid separering av mjölk och som avsätter sig på centrifugens inre väggar och delar dagligen vid centrifugens rengöring avlägsnas och bränns. SMR föreslår nu att lagen ändras så att slam inte be-

höver brännas i fall då vid separering används sådan maskin, i vilken det avskilda slammet med vissa tidsmellanrum automatiskt kan avlägsnas ur centrifugen och i ett slutet system finfördelat föras ut i avloppsledning.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget. Vissa har därvid förordat åtgärder i syfte att förebygga att avloppsrecipienten tillförs smitta.

Föreskriften att separatorslam skall särskilt avlägsnas och brännas infördes första gången år 1915 i en kungörelse med vissa föreskrifter i anledning av utbruten smittsam mul- och klövsjuka. Den gällde då endast i Skånelänen. Bestämmelsen överfördes oförändrad först till en kungörelse år 1925 angående förbud mot utlämning i vissa fall från mejeri av mjölk m. m., som inte uppvärmts till viss temperatur, och därefter till 1925 års pastöriseringslag och gäller sedan dess i större delen av landet. Med hänsyn till den tekniska utvecklingen inom mejerihanteringen ter sig bestämmelsen emellertid numera otidsenlig. Den torde f. ö., enligt vad som framkommit vid remissbehandlingen, icke vara helt invändningsfri från hygienisk synpunkt.

Institutet för folkhälsan har berört frågan om behovet av bakteriologisk rening av avloppsvatten som tillförs centrifugslam. Spörsmål av detta slag behandlas i vattenlagen och kungörelsen den 30 november 1956 om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. Innan ett mejeri skall anläggas krävs sålunda anmälan enligt kungörelsen. Detsamma torde gälla om sammansättningen av ett befintligt mejeris avloppsvatten skall ändras genom övergång till den av SMR förordade metoden. Jag finner det därför icke nödvändigt att här gå närmare in på den av institutet berörda frågan. Vatteninspektionen har föreslagit särskilda föreskrifter, i den mån de inte finns i epizootilagstiftningen, för att göra det möjligt att slam särskilt tas om hand vid risk för epizootier. Såsom veterinärstyrelsen framhållit finns redan möjligheter enligt epizootilagen att komma till rätta med sådana problem.

Med hänsyn till vad som anförts förordar jag att nuvarande bestämmelse om förstöring av centrifugslam ersätts med mera tidsenliga bestämmelser.

Med tanke på den fortgående tekniska utvecklingen samt de skilda förhållanden som kan råda i fråga om mejeriernas tekniska utrustning och beträffande rening av avloppsvatten i olika orter bör dessa bestämmelser dock inte närmare precisera metoden för förstöring av slammet. De bör i stället utformas så att tillsynsmyndigheterna, veterinärstyrelsen och statens vatteninspektion, ges befogenhet att efter samråd meddela föreskrifter om metoder som med hänsyn till rådande förhållanden motiveras av kraven på hygien och vattenvård.

Såsom förut nämnts gäller skyldigheten att bränna centrifugslam den som driver mejerirörelse, oavsett om mejeriprodukterna är avsedda till människoföda eller till kreatursföda. Övriga bestämmelser som avser hygienen

i mejeri finns sedan år 1936 i mejeristadgan. Föreskrifter som gäller rengöring av centrifug och avlägsnande av slam bör därför ha sin plats i denna stadga. Den ifrågavarande bestämmelsen i pastöriseringslagen har nu ett begränsat tillämpningsområde, eftersom lagen inte gäller i hela landet. Om de nya bestämmelserna intas i mejeristadgan blir de liksom stadgans övriga bestämmelser tillämpliga inom hela landet. De nämnda tillsynsmyndigheterna får därför överväga om särskilda förhållanden påkallar speciella föreskrifter i fråga om tillämpningsområdet. Självfallet bör dock beredskapen mot smittspridning från mejerier vara effektiv i hela landet.

På grund av vad jag nu anfört bör bestämmelserna i 2 § pastöriseringslagen upphävas och ersättas med bestämmelser i mejeristadgan. I anslutning härtill bör straffbestämmelserna i 4 § och 5—7 §§ kunna utgå såsom överflödiga. (Jfr prop. 1964: 10 s. 223.)

De bestämmelser i mejeristadgan som bör ersätta 2 § pastöriseringslagen äger Kungl. Maj:t meddela.

I enlighet med vad jag nu anfört har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m. Lagen bör lämpligen träda i kraft den 1 juli 1967.

Under återopande av det anförda hemställer jag,

att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att anta det inom jordbruksdepartementet upprättade förslaget till *lag om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten